

Turnovsko

Území, kudy v dávných dobách přicházeli do regionu první lidé. Stopy jejich činnosti byly nalezeny i pod převisy v pískovcových skalních městech. Již před více než deseti tisíci lety znali lidé řeku Jizeru. Keltové jí dali jméno Isora – prudká řeka, což Slované pozměnili na Jizera. Odedávna byla osou, podle níž procházel život. Nejprve jejím údolím vedly obchodní stezky, později tu vznikaly osady. Jizera při příchodu na Turnovsko mění svůj ráz – ze stísněných údolí a kaňonů, jež za miliony let vybudovala, vtéká do otevřenější krajiny skalních měst. Řeka u Mnichova Hradiště opouští oblast pískovcových ker (Hruboskalsko, Maloskalsko, Drábovna, Příhrazské skály, skály na Mužském, Suché skály, Klokočské skály) a meandruje k jihu volnou krajinou Mladoboleslavská. Centrem oblasti i srdcem Českého ráje je Turnov, město s dávnou a bohatou tradicí v oboru kamenářství a šperkařství. Je dobrým východiskem k výletům za četnými přírodními zajímavostmi i k řadě pozoruhodných hradů, zámků a dalších pamětihodností, vzešlých z lidských rukou.

Tipy na cyklovýlety a pěší výlety na Turnovsku najdete na www.cesky-raj.info

- Regionální turistické informační centrum Turnov, nám. Českého ráje 26, 511 01 Turnov**
tel.: +420 481 366 255, e-mail: info@turnov.cz, www.infocentrum-turnov.cz
- Informační turistické centrum Autocamp Sedmihorky**
+420 481 389 162
camp@campsedmihorky.cz, www.campsedmihorky.cz
- Městské informační centrum Mnichovo Hradiště**
+420 326 776 739
mic@mnhradiste.cz, www.mnhradiste.cz
- Turistické informační středisko Železný Brod**
+420 484 353 333
info@zelbrod.cz, www.zeleznybrod.cz
- Městské informační středisko Rovensko pod Troskami**
+420 481 381 050
infoovensko@tiscali.cz, www.rovensko.cz
- Infoshop Vejmeněk – Infocentrum Malá Skála**
+420 773 877 550, infocentrum.malaskala@email.cz, www.mala-skala.cz
- Informační středisko Správy CHKO Český ráj v Arboretu Bukovina**
+420 775 966 443, www.motytilouka.eu

BARTOŠOVA PEC (A3) – Ondříkovický pseudokrasový systém – 30 m dlouhá puklinová jeskyně zaplavená vodou, z níž vyvěrá 15–20 l/s vody. Křídové horniny v nadloží jsou napájeny z Ondříkovického propadání.

BESEDICKÉ SKÁLY (A3) – nad obcí Besedice je vrch Sokol, na jehož úbočích jsou skalní bludiště Kalich a Chléviště. Vyznačený okruh dlouhý 4,5 km i naučná stezka (pouze pro pěší!) zahrnují i sedm vyhlídek (některé dnes zarostlé). V obci parkoviště, občerstvení.

BORECKÉ SKÁLY (C4) – menší pískovcové skalní město poblíž Rovenska pod Troskami, pozoruhodné neobvykle strukturovanými skalními stěnami s množstvím převisů a skalních oken. Čechova vyhlídka s výhledem na zříceninu hradu Trosky.

BŘEZINA (C1) – gotický (renesančně upravený) kostel sv. Vavřince s dřevěnou bedněnou zvonici, v sousedství barokní roubená omítaná fara s mansardovou střechou.

DLASKŮV STATEK (A3) – bývalá svobodnická usedlost a rychta postavená r. 1716 v Dolánkách, typická ukázka pojizerského domu. V objektu jsou stálé expozice a výstavy Muzea Českého ráje, vztahující se k venkovskému bydlení a zemědělskému nářadí.

DOLÁNKY (B3) – část Turnova na severním okraji města v údolí řeky Jizery. Možnost koupání v Jizeře. V letní sezóně občerstvení, parkoviště, půjčovna lodí.

DRÁBOVNA (Maloskalsko) (A3) – menší pískovcové skalní město s romantickými zákoutími. Ve výklencích objeveny stopy osídlení z mladší doby kamenné. Skromné zbytky středověkého skalního hrádku.

DRÁBSKÉ SVĚTNIČKY (C1) – někdejší skalní pevnost ze 13. stol. na sedmi skalních blocích, oddělených hlubokými průrvami. Obranný systém sloužil k ochraně zemské stezky do Lužice, dochovaly se zbytky vytesaných světniček, stopy po sedmi dřevěných stavbách a šesti mostních konstrukcích. Pozoruhodné výhledy. Volně přístupné.

DUBECKO (B4) – na věži mobilního operátora je rozhledna. U osady pod kopcem byla v jedné z pískovcových skalek nedávno vytesána kaplička a zasvěcena sv. Eustachovi. Kaplička sv. Anděla Strážného.

FRÝDŠTEJN (A3) – zřícenina skalního hradu na výrazném pískovcovém ostrohu. Jeho dominantou je okrouhlá věž. Tato pohádková kulisa posloužila k natáčení několika pohádek. Lidová architektura.

HLAVATICE (B3) – pískovcová věž s vrcholem přístupným po schodišti. Dobrý výhled severním a západním směrem.

HRUBOSKALSKO (B3–C3) – jedno z nejznámějších skalních měst, charakteristické impozantními věžemi a strmými kaňony. Stopy osídlení již v neolitu (Čertova ruka).

V někdejších Lázních Sedmihorky byl návštěvníky zaveden název Český ráj. Řada pozoruhodností: Arboretum Bukovina (sezónní) skalní vyhlídky, symbolický hřbitov horolezců, Adamovo lože, Kopicův statek (skulptury), Dětská lesní naučná stezka Sedmihorky, skalní rozhledna Hlavatice, hrad Valdštejn, zbytky hrádku Kozlov.

KLOKOČSKÉ A BETLÉMSKÉ SKÁLY (A3–B3–B4) – skalní hradba z prvohorních pískovců, místy rozčleněná do izolovaných skalních věží a rozsedin. Rozhledy ke Kozákovu a Jizerským horám. Nad obcí Klokočí je hluboká rozsedinla ve skalní stěně (Klokočské průchody), kudy vedla stezka spojující Turnov se SV oblastí. Ve stěnách skal vzniklo velké množství jeskynních dutin, nejznámější je volně přístupná jeskyně Postojná (též Amerika). V JV části Klokočských skal stojí zřícenina skalního hrádku Rotštejn.

KOZÁKOV (B4) – „strážná hora Českého ráje“, nejvyšší bod regionu (744 m n. m), rozhledna a turistická chata, kruhový rozhled na celý region i na České Středohoří, Bezděz, Ralsko, Krkonoše, Lužické, Jizerské a Orlické hory. Výskyt polodrahokamů. Na západním svahu leží Měsíční údolí se dvěma velkými jeskynnými převisy, pod nimiž byly nalezeny stopy po pravěké osídlení. Nejvýše položený bod této pískovcové kry s vylámanou místností je Drábovna. Jihozápadní část hory je od roku 1985 chráněna jako národní přírodní památka. Středisko paraglidingu, lyžařský vlek.

LIDOVÁ ARCHITEKTURA TURNOVSKA – roubené statky, obytná i hospodářská stavení, převážně stavby pojizerského typu, se zachovaly v mnoha obcích a osadách této oblasti (Březina, Besedice, Dolánky, Frýdštejn, Kacanovy, Koberovy, Loukov, Mladostov, Modřišice, Přepere, Příšovice, Všeň, Žďár atd.).

MALÁ SKÁLA (A3) – letovisko na březích Jizery pod svahy Vranovského hřbetu a Sokola, možnost koupání v řece, půjčovny lodí, lanové parky, výběr občerstvení i ubytování, parkoviště, vlak, bus. Nad Malou Skálou se na úzkém a vysokém skalním hřebenu tyčí zbytky strážního hradu Vranov, opuštěného v 15. stol. V r. 1802 koupil zdejší panství se zbytky hradu podnikatel Fr. Z. Römisch, vysoko nad Jizerou vybudoval neogotický letohrádek, vyhlídku a ve zbytcích hradu dal umístit množství náhrobků, pomníků, kamenných uren a letopočtů připomínajících báje i historické osobnosti a události. Upravenému areálu hradu se začalo říkat Pantheon. V obci je kaple sv. Vavřince s výzdobou od malířů J. Jíry a V. Komárka a také řada statků pojizerského typu – nejznámější je Boučkův statek, ve kterém je umístěna stálá expozice o historii Maloskalska a galerie výtvarných děl, v přízemí stylová hospoda. Sezónní.

MNICHOVO HRADIŠTĚ (C1) – městečko nad řekou Jizerou založili kdysi cisterciáci poblíž svého kláštera Hradiště. Velká část jeho další historie je spjata s rodem Valdštejnů. Ten také nechal přebudovat původně renesanční zámek do dnešní barokní podoby (Národní

kulturní památka). Mnichovo Hradiště je díky své poloze považováno za jednu ze vstupních bran do Českého ráje, jeho centrum je památkovou zónou, v Městském muzeu je kromě národopisné expozice i sbírka pravěkých archeologických nálezů.

MUŽSKÝ (C1–C2) – vrchol čedičového suku s pomníčkem bitvy z prusko-rakouské války r. 1866. Z vrchu je kruhový výhled. Stejnomená ves je venkovskou památkovou rezervací s roubenými chalupami s bohatě zdobenými štíty.

PODSPÁLOV (A4) – nad soutokem Jizery s Kamenicí stojí vodní elektrárna vybudovaná v letech 1921–1926, do níž je voda přiváděna raženou štolou (dlouhou 1323 m) a zděným kanálem (437 m). Je přístupná veřejnosti. Technickou památkou je také silniční most přes Kamenici, který byl v r. 1938 jako první v republice postaven šikmo na tok řeky.

PODTROSECKÁ ÚDOLÍ (C3–C4) – třetí největší rezervace Českého ráje, území mimořádné krajinářské i přírodovědné hodnoty. Kaňonovitá údolí lemovaná kvádrovými pískovci s osmi dochovanými rybníky (Rokytnák, Hrudka, Vidlák, Krčák, Věžák, Dolský, Nebák a Podsemínský rybník). Jsou zde zajímavá společenstva mokřadních rostlin a vodního ptactva. O přírodě, geologii a historii oblasti informuje 13 zastavení naučné stezky mezi Borkem pod Troskami a Troskami. Sezónní u rybníka Věžák.

PŘÍHRAZSKÉ SKÁLY (C1–C2) – komplex skalních měst na okrajích pískovcové skalní plošiny kolem čedičového vrchu Mužský. Zbytky prehistorických hradišť (Hrada, Klamorna) i hrádků ze 13. století (Valečov, Drábské světničky), skalní modlitebna Hynšta, soutěska Studený průchod.

PŘÍŠOVICE (B2) – důkazy o přítomnosti člověka z mladší doby kamenné. Dvě historicky cenné ukázky lidové architektury – usedlosti pojizerského typu Bičkův statek a Holánův statek – vznikly před r. 1600. Příšovické písečáky vznikly po těžbě písku. Rekreace, rybaření, na Velkém Písečáku i surfování a jachting. Koupání na vlastní nebezpečí.

RADOSTNÁ POD KOZÁKOVEM (B4) – obec na jižním úbočí hory. Je pověstná nalezištěm polodrahokamů ve zdejších bývalém Votrubicově lomu (poblíž také Muzeum drahých kamenů). V létě se ve škole konají pravidelné výstavy drahých kamenů.

ROVENSKO POD TROSKAMI (C4) – na náměstí je novorenesanční radnice, u kostela sv. Václava největší pamětihodnost města – osmiboká dřevěná zvonice z r. 1630 – tři „rebelantské“ zvony pod šindelovou střechou jsou v klidu obráceny

srdcem vzhůru a uvádějí se do pohybu šlapáním. Cenné jsou i roubené chaloupky ve městě a sousoší „Rozhovor“ na náměstí. Tradice broušení drahých kamenů a českých granátů. Pobýval zde básník Svatopluk Čech (v parku jeho busta od B. Suchardy). Městské muzeum s muzeem drahých kamenů, výstava panenek, sezónní.

ROTŠTEJN (B4) – zřícenina skalního hrádku, založeného nad obcí Klokočí před r. 1300. Hrad byl z větší části dřevěný, částečně vytesaný do okolních pískovcových skal. Lze vidět i zbytky zděného paláce, několik skalních světnic, pozůstatky kuchyně, zeď se střílnami a hradní studnu vytesanou ve skále.

SUCHÉ SKÁLY (A3) – ostrý skalní hřeben z cenomanského pískovce, na konci třetihor vyzdvížený a otočený do svislé polohy, vytváří charakteristickou siluetu krajiny Maloskalska. Oblíbený horolezecký terén, národní přírodní památka.

ŠTĚRNÁ ZEMĚ (B4) – v Radvanovicích, místní části Karlovic, je oblíbený přírodní zábavní dětský areál s řadou atrakcí a naučnou stezkou Prožitkový geopark Český ráj.

TATOBITY (B4) – kostel sv. Vavřince z r. 1753 (rekonstruovaný s pomocí Nadace J. B. Horáčka), „Tisíciletá lípa“ s obvodem kmene 9 m, do jejíhož vykotlaného kmene se vejde více jak 10 lidí, Malířova zahrada – geologická prezentace hornin z regionu, informační texty o malíři Janu Dědinovi (1870–1955) a pamětní obelisk.

TROSKY (C4) – zřícenina gotického hradu, postaveného na dvou čedičových sopouších suku v letech 1380–90. Dvě věže, Panna (59 m) a Baba (49 m). Za třicetileté války zpustl. Nádherný kruhový rozhled na Český ráj, na blízké (uzavřené) skalní město Apolena i na obří důl na sklářský písek. Trosky jsou dominantou a jedním ze symbolů regionu. V obci pod hradem je Muzeum panenek a medvídků.

TURNOV (B3) – leží v oblasti s mnoha stopami pravěkého osídlení, na křižovatce dávných obchodních stezek. V 17. stol. zde začíná kamenářství, později se novým oborem stává i výroba a zpracování skelné kompozice, napodobující drahé kameny. Turnov je rodištěm výrazných osobností českého obrození i pozdější české politiky. Z historických památek: novorenesanční radnice (původně pozdně gotická), děkanský kostel sv. Mikuláše (pův. gotický, barokně přestavěný), bývalý klášterní kostel sv. Františka z Assisi na náměstí, novogotický kostel Narození P. Marie (jeden z největších neogotických kostelů v Evropě), kostelík sv. Jana Křtitele z poč. 13. stol. v Nudovojovicích (původně románský, goticky přestavěný), zámek Hrubý Rohozec (původně hrad), turnovská synagoga (jedna z nejstarších dochovaných v Čechách), židovský hřbitov a Muzeum Českého ráje s historickými, etnografickými, geologickými sbírkami a Kamenářským domem. Zajímavá je i Galerie Granát.

ÚJEZD POD TROSKAMI (C4) – pseudorománský kostel sv. Jana Křtitele z r. 1874. Válečné muzeum (expozice: prusko-rakouská válka, první světová válka, prvorepublikové Československo, druhá světová válka).

VALDŠTEJN (B3) – rodový hrad Valdštejnů založený koncem 13. stol. na třech pískovcových skalách. Po požáru koncem 16. stol. zpustl. Barokní kaple sv. Jana Nepomuckého a unikátní sochařská výzdoba mostů z počátku 18. stol. Zříceniny původního hradu jsou doplněny romantickými dostavbami a malbami z 19. stol.

VALEČOV (C1) – zřícenina hradu pod Mužským. Místo bylo osídleno již v 9. stol., o tom svědčí vytesané skalní světničky, obývané až do r. 1862. Hrad byl zbudován před r. 1324 na třech skalních blocích a srouben ze dřeva. V 16. stol. byl dostavěn zděný palác.

VYSKEŘ (C3) – turistická křižovatka v centru regionu, kostel Nanebevzetí Panny Marie, dřevěná zvonice z roku 1504. Nad obcí stejnojmenný čedičový vrch (464 m n. m.) s dobrým výhledem. Vede na něj křižová cesta ke kapli sv. Anny z r. 1830.

ZÁMEK HRUBÝ ROHOZEC (B3) – jedna z dominant a nejstarších památek Turnovska. Byl založen ve 2. pol. 13. stol., několikrát přestavěn, sloužil jako rodové sídlo Vartenberků, Krajířů a rodu Des Fours. Dnes je státní zámek veřejnosti přístupný po třech prohlídkových okruzích. Bohatě zařízené místnosti, které sloužily jako reprezentační a obytné pokoje. Zámek je obklopen anglickým parkem.

ZÁMEK HRUBÁ SKÁLA (C3) – původně hrad ze 14. stol., postavený na mohutných pískovcových skalách. Romantickou podobu získal v polovině 19. stol. Dnes je v zámku hotel a restaurace, přístupné je nádvoří a vyhlídková věž.

ZÁMEK SYCHROV (A2) – původně barokní, po r. 1840 prošel klasicistní a novogotickou přestavbou. Romantickou podobu získal především díky knížecímu staviteli Josefu Pruvotovi. Na zámku cenné olejomalby předků Rohanů a francouzských králů, bohatá řezbářská výzdoba (Petr Bušek). Rozlehlý park, založený na trojici rozbihajících se os, z nichž centrální je ukončena vzdálenou oranžerií. Ve stejnojmenné obci u nádraží je zajímavá technická památka – sychrovský železniční viadukt. Má osm oblouků ve dvou řadách nad sebou do výšky 32 m.

ZBIROHY (A3) – zbytky hradu z první pol. 14. stol., pobořeného v r. 1442. Dochovaly se zbytky zdí obytných místností ve vnitřním hradu, sklepení a základy obranné věže, zbytek bašty a cisterna na vodu.

